

TURIZIM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJ TAJRIBASIDAN FOYDALANISH

Xatamaliyev Doston
Xujamurodova Shaxina
Qahramonova Yulduz

Qarshi davlat texnika universiteti talabalari

Annotatsiya. Ushbu maqola turizm sohasini jadal rivojlantirish va xorij tajribasidan foydalanish. Turizm infratuzilmasidagi mavjud muammolarni hal etish, taqdim etilayotgan xizmatlar sifatini oshirish va jahon bozorlarida milliy turizm mahsulotlarini faol targ'ib qilish, turizm tarmog'ining kadrlar salohiyatini kuchaytirish orqali turizm sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar samaradorligini oshirish hamda respublikaga kirib kelayotgan xorijiy fuqarolar sonini keskin ko'paytirish maqsadida, shuningdek, 2019-2025-yillarda O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini rivojlantirish konsepsiyasining asosiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Respublikaning barcha hududlarida turizm infratuzilmasini rivojlantirish, turistik faoliyatga doir normativ-huquqiy bazani takomillashtirish amalga oshirilmoqda.

Kalit so'zlar. turizmni rivojlantirish, BAA tajribasi, Fransiya tajribasi, Turkiya tajribasi, mamlakatda sayyohlarni jalb qilish, modernizatsiyalash.

O'zbekiston Respublikasi prezidentining farmoni O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini ivojlantirish Turizmni rivojlantirish bo'yicha dunyodagi ilg'or tajribalarni o'rganish va ularni O'zbekiston sharoitida qo'llash sohani rivojlantirishda xorij tajribasidan foydalanish muhim strategik yo'nalish hisoblanadi. Dunyoning rivojlangan mamlakatlaridan turizm sohasini iqtisodiy o'sishining asosiy drayverlaridan biri sifatida ko'rish va ushbu sohada ilg'or tajribalardan foydalangan holda shakllantirish. Turizm sohasini rivojlantirish iqtisodiy o'sishning muhim yo'nalishlardan biri hisoblanadi turizmni rivojlatirishda xorij tajribasidan foydalanish muhim ahamiyatga ega dunyoning turli mamlakatlarida turizmni rivojlantirishda o'ziga xos strategiya va mexanizmlarni ishlab chiqqan turizm rivojlangan davlatlarni misol qilib oladigan bulsak Singapur tajribasi. Singapurda turizm infratuzilmasini rivojlantirish orqali jahonda yetakchi davlatlardan biri hisoblanib. Yetakchi sayyohlik markaziga aylandi. Bu mamlakatda tabiiy resurslarni cheklanganiga qaramay inovatsion global sayyohlik sanoatida yetakchilik qilmoqda. Singapur hukumati turizmni iqtisodiy rivojlantirishning muhim tarkibiy qismi sifatida ko'rib uzoq muddatli strategyani ishlab chiqqan kengashda Singapur Turizm Kengashini (STB) mamlakatda sayyohlarni jalb qilish uchun global marketing kompaniyalarini amalga oshirishgan eng ko'p turistlarni o'ziga jalb qilgan joylardan biri bu (Sentoza Orol) hisoblanib bu orol sayyohlik markazi bo'lib xizmat qiladi unda Universal Studios, Akvaparklar va Plyajlar mavjud. Singapurda malay, Xitoy, Hind, va G'arb madaniyatlaridan foydalangan holda uyg'unlashtirilgan bu

strategiya esa ko'plab sayyohlarni o'ziga jalb qilgan va ko'plab tajribalarni ortirishni taqdim etgan. Hawker markazlarida (katta ovqatlanish markazlari) mahalliy va xalqaro oshhonalarning arzon va sifatli mazali taomlarni ta'tib ko'rish imkoniyatini berishi. U mamlakat turizmida (Raqamli va raqamlashtirilgan xizmatlar ham yaxshi yo'lga qo'yilgan. Singapur raqamli texnologiyalarni turizmga integratsiya qilish bo'yicha ilg'or tajribaga egadir. Mobil ilovalar sayyohlarga mashrutni rivojlantirish va xizmatlardan foydalanishda yordam beradi. Ana endi Fransiya turizm sohasini ko'rib chiqamiz dunyoning eng ko'p sayyoh tashrif buyuradigan mamlakatlaridan biri bo'lib, zamonaviy mehmonxonalar, transport tizimi va madaniy meros obidalarini bilan ajralib turadi. Bu mamlakatda yiliga millionlab sayyohlarni o'ziga jalb qiladi. Taxminan yiliga 90 million sayyoh tashrif buyurishadi bu davlat boshqa davlatlardan tarixiy va madaniy merosini boyligi bilan ajralib turadi Fransiya Luvr muzeyi, Eyfel minorasi, Versal saroyi, Notre-Dam sabori, Mont-Saint-Michel va Loira vodiysi kabi mashhur joylar mavjud. Bu obidalar UNESCO Jahon merosi ro'yxatiga kiritilgan. Bu mamlakatda san'at va moda markazi ham rivojlangan. Parij san'at va moda markazi hisoblanadi. Bu shahar moda shahri deb ham nom olgan. Chanel, Louis Vuitton, Dior kabi brendlar vatani hisoblanib, har yili Parij Moda Haftaligi (Parij Fashion Week) o'tkazildi. Bu davlatda (Gastro- Turizm oshpazlik sayohati juda keng yo'lga qo'yilgan. Fransiya oshxonasi UNESCOning nomoddiy madaniy merosi ro'yxatiga kiritilgan. Baget noni, kroassan, fransuz pishloqlari, Michelin yulduzli restoranlar sayyohlarni o'ziga jalb qiladi. Yuksak darajadagi xizmat infratuzilmasi ham rivojlangan. Fransiya turimni jadal rivojlantirish uchun mukammal transport infratuzilmasi mavjud. (TGV) tezyurar poyezdlari bilan Parijdan Marselgacha 3 soatda yetib borish mumkin. Dunyo miqyosidagi aeroportlar ham bu mamlakatda keng rivojlangan bunga misol qilib oladigan bo'lsak (Parij-Charuella, va Gaulle eng yirik aeroportlardan biri hisoblanadi). Madaniy va sport tadbirlari ham bu mamlakatda juda ko'p bo'lib o'tadi. Masalan Kann kinofestivali-dunyodagi eng nufuzli kino tadbirlardan biri. Tour de France- dunyoning eng mashhur velopoyga musobaqasi ham shu mamlakatda bo'lib o'tadi. Olimpiada va Jahon chempionatlari-Fransiya sport musobaqalarini yuqori darajada o'tkazish tajribasiga egadir. Hukumat qo'llovi va turizm strategiyasini ham ishlab chiqqan. Fransiya hukumati turizm sohasini ham qo'llab-quvvatlaydi. Brend sifatida mamlakatni targ'ib qilishdi. Viza olish jarayonini yengillashtirishdi. Turizm sohasi jadal rivojlangan mamlakatlardan yana bittasi. Turkiya davlatidir bu davlat (Go Turkiye) strategiyasi ostida ish olib boradi. Turkiya eng mashhur yo'nalishlardan biri bo'lib, boy madaniy merosi, tabiiy go'zalliklari rivojlangan infratuzilmasi va mehmondo'stligi bilan ajralib turadi. Quyida Turkiyada turizm sohasidagi asosiy jihatlari haqida ma'lumot berib o'taman. Bu mamlakatda marketing sohasi kompaniyalari ham keng rivojlangan. Bu kompaniyalar orqali o'zining tarixiy joylari, plyajlari, va madaniyatlarini kengroq targ'ib qilish imkoniyatiga egadir. Eng mashhur orollardan biri Maldiv orollari "Luxury destination" hashamatli manzil orqali yuqori daromadli sayyohlarni o'ziga jalb qiladi madaniy va tarixiy turizm Istanbul, Efes, Troya, Kapadokiya, Pergamon, Gobekli-tepe kabi joylar qadimiy tarixga boy.

davlatda dengiz va playaj turizmi (Antaliya, Bodrum, Marmaris, Fenthiye va Alanya kabi kurort shaharlari Yevropalik sayyohlar orasida mashhur. Gastronomik turizm- Turkiya oshxonasi dunyoda mashhur bo'lib, Kebab, meze, baklava va turk qahvasi kabi taomlar bilan tanilgandir. Tabiat va ekoturizga keladigan bo'lsak. Kapadokiya, O'rtayeer dengizi qirg'oqlari va Likianing tog' yo'llariga sayohat qilish uchun ajoyib joylar hisoblanadi. Sport va sarguzasht turizmi Paragliding sho'ng'ish rafting va chang'i kurortlari (Uludag', Palandoken) bilan mashhur. Turizmning iqtisodiyotdagi ahamiytli roli kattadir. Turkiya turizm sohasi bo'yicha dunyoda yetakchi o'rinlardan birini egallaydi. 2023-yilga manlatkatda 50 milliomdan ortiq sayyohni qabul qilib, turizm daromadlari 50 milliard dollordan oshdi. Turizm sanoati mamlakat iqtisodiyotining muhim tarmog'i bi'lib, millionlab ish o'rinlarini ta'minlaydi. Viza kirish talablariga keladigan bo'lsak; ko'plab mamlakat fuqorolari, jumladan, O'zbekiston fuqorolari uchun Turkiyaga vizasiz 30 kumgacha qolish imkoniyati mavjuddir. Turkiya mehmonxonalari 5 yulduzli hashamatli kurortlardan tortib arzon mehmonxonalar va hostellargacha. Transport tizimi- Zamonaviy aeroportlar, yuqori tezlikda harakatlanuvchi poezdlar, avtobuslar va parom xizmatlari mavjud. Xavfsizlik va xizmat sifati- Turkiyada turizm xavfsizligi va xizmat ko'rsatish sifati yuqori darajada. Turkiyaning eng mashhur turistik joylar- Istanbul Topkapi saroyi, Galata minorasi, va Buyuk bozor. Antaliya- Qizil plyajlar, qadimiy shaharlar va hashamatli dam olish maskanlari. Kapadokiya- Havo sharlarida sayohat va g'or mehmonxonalari. Pamukkale-Termal buloqlar va qadimiy Iyerapolis shahri. Efes- Rim imperyasidan qolgan qadimiy shahar. Turkiya sayyohlik uchun juda qulay hamyonbop va boy tarixiy- madaniy merosga ega mamlakat hisoblanadi, Agar siz Turkiyaga sayohat qilishni rejalashtirayotgan bo'lsangiz ma'lum bir yo'nalish yoki mavsum bo'yicha batafsil maslahat berishadi. Turizm sohasi rivojlardan biri bu- Birlashgan Arab Amirligi (BAA); Sun'iy orollar, hashamatli, mehmonxonalar, savdo markazlari va innovatsion lohiyasi orqali turizmni rivojlantirgan. Turistik infratuzilmani zamonaviylashtirilgan, jumladan, xalqaro aeroportlar va transport xizmatlarini takomillashtirish. Yangi mehmonxonalar qurish va mavjudlarini modernizatsiya qilish. Ekoturizmni rivojlantirish orqali tog'- chang'i kurortlarini ekologik jihatlardan qulay tarzda boshqaradi. Kosta-Rika: "Yashil turizm" (Green Tourism) tamoyillariga asoslangan holda tabiatga zarar yetkazmasdan turizmni rivojlantirilgan. Sayyohlarga mo'ljallangan mobil ilovalar ishlab chiqish. Virtual gidlar va sun'iy intellekt yordamida ekskursiyalarni tashkil qilishgan.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 2 apreldagi PQ-5048-sonli qarori doirasida hududlarda turizm infratuzilmasini yaxshilash, madaniy meros va turizm obektlarini obodonlashtirish, ularga olib boruvchi yo'llarni ta'mirlash, turistlar uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish maqsadida Respublika budjetidan 1 trln. so'm miqdorida mablag' ajratildi. (Xalqaro sayyohlar oqimini 2019 nisbatan %ga o'zgarishi) 2023-yilda turizmdan (shu jumladan yo'lovchi tashish transportidan) jami eksport tushumlari 1,6 trillion dollarni, bu 2019-yilda qayd etilgan 1,7 trillion dollarning deyarli 95 foizini tashkil qiladi. Bu ko'rsatkichlardan ko'rinib turibdiki, turizm sohasi o'zning global darajada o'sish sur'atiga erishishga muvaffaq bo'ldi.

Mamlakatimizga tashrif buyuradigan xorijiy turistlar soni soʻng oʻtgan uch yil ichida pandemiyadagi uzilishni tiklab oldi. Yaʼni, 1-jadvalda keltirilgan maʼlumotda, 2021 yili 1 700,0 ming nafar xorijiy sayyoh kelishi rejalashtirilgan boʻlsa, amalda 1881,3 ming nafarni tashkil etdi. Bu esa foiz hisobida 110,7% ni tashkil etdi. 2022 yil 2 720,0 ming nafar rejada, 5 232,8 ming nafar amalda xorijiy tashriflar bilan 192,4% bajarildi. 2023 yil 12 oy davomida mamlakatimizga tashrif buyurgan xorijiy turistlar 6626,3 ming nafar (yillik reja-7000,0 ming nafar) ga yetib, 2022 yilga nisbatan 1,3 barobarga oshdi. Joriy yil yakunida esa umumiy hisobda Oʻzbekistonga 10 mln. nafar xorijiy sayyohlar kelishi kutilmoqda. Bugungi kunda turizm sohasi serdaromad sohalardan biriga aylanib ulgurdi. Soha rivoji orqali mamlakat iqtisodiyotiga ham bir muncha foyda keltirmoqda. Yildan yilga mamlakatimizga sayyohlar oqimi oshib, tarixiy obidalarni qayta rekonstruksiya qilish ishlari amalga oshirilmogda. Turizm har qanday mamlakat iqtisodiyotida muhim rol oʻynaydi. Ilgari turizm iqtisodiyotning bir tarmogʻi sifatida qaralmagan. Uning ishlab chiqarish faoliyati muhim emas edi va koʻp hollarda turizmni rivojlantirishga ahamiyat ham berilmagan. Vaqt oʻtishi bilan turizm sifat va miqdor jihatidan asta sekin rivojlana bordi. Turizmning iqtisodiy hodisa sifatida ahamiyati va uning milliy iqtisodiyotni rivojlantirishdagi oʻrni katta. Turizmning jadal rivojlanishi va uning turli mamlakatlar iqtisodiyotiga taʼsirining oʻsishi uning ilmiy izlanishlariga ehtiyoj tugʻdiradi. Bu tadqiqotlar turistik iqtisodiyotning turli muammolarini, shu jumladan turizmni mustaqil sanoat sifatida oʻrganish

2023-yilda sayohat va turizmning jahon yalpi ichki mahsulotiga qoʻshgan hissasi 9,9 trillion AQSH dollarini tashkil etgan. Bu koʻrsatkich 2024-yilda taxminan 11,1 trillion AQSh dollariga yetishi bashorat qilingan. Albatta bu ijobiy natija hamda kutilayotgan prognozlar pandemiyadagi zararlarni ikki barobar darajada qoplay oladi. Milliy turizm sohasi rivoji yoʻlida qulay iqtisodiy sharoitlarni shakllantirishga doir islohotlar samaradorligini tubdan oshirish, uning raqobatbardoshligi va taqdim etilayotgan xizmatlar sifatini oshirish, shuningdek jahon bozorlarida 2025 yilgacha boʻlgan davrda Turizm sohasini rivojlantirish konsepsiyasi muhokamaga qoʻyildi milliy turistik mahsulotlarni kompleks targʻib qilish hamda Vazirlar Mahkamasining topshiriqlarini ijro etish maqsadida Turizmni rivojlantirish davlat qoʻmitasi tomonidan 2025 yilgacha boʻlgan davrda Oʻzbekistonda Turizm sohasini rivojlantirish konsepsiyasi loyihasi ishlab chiqildi. Xorij tajribalaridan foydalanish Oʻzbekistonda turizmni rivojlantirishga yordam beradi. Bu borada infrastrukturani yaxshilash, marketing strategiyalarini kuchaytirish, ekoturizm va raqamli texnologiyalarni rivojlantirishni joriy etish katta natijalar berishi mumkin. Oʻzbekiston oʻzining boy madaniy merosi va tabiiy goʻzalliklari bilan dunyoga tanilish uchun bu tajribalarni mahalliy sharoitga moslashtirishi lozim.

Xulosa oʻrnida aytish mumkinki, yuqorida koʻrib oʻtganimizdek turizm sohasini rivojlantirish xosiy tajribalarimizdan foydalangan holda jadal rivojlantirish. Mamlakatimizda bir qator qulay sharoitlarni ishlab chiqish. Oʻzbekistonda turizm sohasini jadal rivojlantirilayotgan yoʻnalishlardan biri hisoblanadi. Soʻngi yillarda hukumat bu

sohani rivojlantirish uchun keng qamrovli islohotlar olib bormoqda. Quyida O'zbekistonda turizmni jadal rivojlantirish bo'yicha asosiy yo'nalishlarni keltirib o'tgan. Masalan yangi mehmonxonalar, xalqaro standartlarga mos turistik markazlar barpo etilmoqda. Temir yo'l stansiyalari modernizatsiya qilinmoqda. Madaniy va ekologik turizmni rivojlantirishni qayta ishlab chiqilmoqda. Masalan (Xiva, Samarqand, Shahrisabz, Buxoro) va h.k shaharlarda turistik salohiyatni kengaytirilmoqda. Bularni barchasi O'zbekistonda turizm yanada jadal rivojlantirishga xizmat qilmoqda va mamlakatni mintaqadagi yetakchi sayyohlik markazlaridan biriga aylantirishga yo'naltirilgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Advice.uz/oz/document/2647
2. Farmon (2023) O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 11.09.2023y. PF-158-son
3. Eshtayev A. (2023) O'zbekistonning turizm salohiyati va uni rivojlantirish istiqbollari
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 13.08.2019 yildagi PF-5781-son
5. <https://lex.uz/docs/-4474527?ONDATE=20.0>
6. <https://www.uzbekscholar.com/index.php/uzs/article/view/182/166>
7. Исраилова, Н. Х. (2016). Конкретная поэзия как инновационное направление в немецкой литературе. Научная дискуссия: инновации в современном мире, (4-1), 197-201.
8. Israilova, N. H. (2016). Der Einfluss des Englischen und Amerikanischen auf die deutsche Sprache. In The Seventh International Congress on Social Sciences and Humanities (pp. 143-146).
9. Kh, I. N., Mamatova, N. K., & Mamatov, R. R. (2021). Methodology Of Teaching German As A Second Foreign Language. Экономика и социум, (3-1 (82)), 103-106.
10. Israilova, N. X. (2024). " KITSDEUTSCH" AS A NEW DIALECT IN A GERMAN COUNTRY. International Journal of Education, Social Science & Humanities, 12(4), 678-682.
11. Матқосимова, М. Э. (2024). ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ В SMS. International Journal of Education, Social Science & Humanities, 12(4), 687-691.
12. Исраилова, Н. Х. (2016). Конкретная поэзия как инновационное направление в немецкой литературе. Научная дискуссия: инновации в современном мире, (4-1), 197-201.
13. Матқосимова, М. (2024). НЕМИС ТИЛИДАГИ СИМВОЛИК ВОСИТАЛАРНИНГ ЎЗБЕК ТИЛИГА ТАРЖИМАСИ. IQRO INDEXING, 9(2), 601-605.
14. Khumora, Z., & Nazim, B. R. THE ROLE OF THE INTERNET IN THE SPREAD OF FAKE INFORMATION.
- Жаббарова, Ю. (2022). KINSHIP TERMINOLOGY AS AN IMPORTANT

15. ETHNOGRAPHIC AND HISTORICAL SOURCE. МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ
ЯЗЫКА, ОБРАЗОВАНИЯ, ПЕРЕВОДА, 3(5).
16. Marifjanovna, I. D. (2024). INNOVATION PEDAGOGIK TEKNOLOGIYA ASOSIDA DARSLARNI TASHKIL QILISH. СОВРЕМЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ИССЛЕДОВАНИЯ, 1(1), 169-172.
17. Абдулазизова, С. М., & Мадрахимова, З. Ф. (2024). ВАЖНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОВРЕМЕННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ РУССКОМУ ЯЗЫКУ. YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 1(3), 94-96.
18. Мадрахимова, З. Ф. (2023). СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА В ВУЗЕ. MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS, 1(1), 94-97.
19. Мадрахимова, З. Ф. (2024). Литературные Загадки В Детской Поэзии: Описание, История Создания. Journal of Innovation in Education and Social Research, 2(1), 166-171.